

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук, доцента,

Шайнер Ганни Ігорівни

на дисертаційне дослідження Войталюк Світлани Вікторівни

**на тему: «ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ-ПОЛОНІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ»,**

*поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
011 – Освітні, педагогічні науки*

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із відповідними науковими програмами, темами, планами. Актуальність досліджуваної теми зумовлена стратегічним вектором розвитку української держави в напрямі європейської інтеграції, що потребує суттєвого оновлення змісту та вдосконалення фахової підготовки майбутніх філологів-полоністів. В умовах активізації українсько-польських освітніх, наукових і культурних зв'язків зростає суспільний запит на фахівців, які не лише володіють польською мовою на високому рівні, а й здатні до професійної діяльності в ситуації близькоспорідненого білінгвізму, що супроводжується явищами міжмовної інтерференції. У цих умовах діяльність майбутніх філологів-полоністів набуває нових змістових характеристик і функціональних ролей, оскільки фахівець цієї галузі виступає не лише носієм мовних знань, а й суб'єктом нормативної міжкультурної комунікації, здатним до усвідомленого розмежування двох близьких мовних систем, реалізації свідомого мовленнєвого самоконтролю та подолання негативного впливу міжмовної інтерференції, що в сукупності визначає його конкурентоспроможність у сучасному полікультурному просторі.

Окреслені тенденції закономірно актуалізують проблему формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів у процесі фахової підготовки, яка, як переконливо доводить дисертантка, досі не набула цілісного системного обґрунтування в педагогічній науці, як ключовий інтегративний складник професійної підготовки майбутнього філолога, що забезпечує його готовність до нормативної міжкультурної взаємодії та усвідомленого подолання інтерференційних процесів у фаховій діяльності.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану науково-дослідницьких робіт Хмельницького національного університету в межах тем науково-дослідницької роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (ДР 0119U103663) та «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації

суспільства» (ДР 0125U003711). Тема дисертації затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 9 від 27.02.2025 р.).

Беручи до уваги зазначене, звернення автора дисертаційної роботи до важливої, суспільно значущої проблеми, спрямованої на теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів у процесі фахової підготовки та експериментальну перевірку їх ефективності, є своєчасним, доцільним та науково вартісним.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Ознайомлення зі змістом і результатами дисертаційної роботи дозволяє виокремити положення, що мають вагомим значення як для теоретичного осмислення, так і для практичного розвитку сучасної педагогічної науки. Дисертанткою здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз стану розробленості проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів, у результаті якого аргументовано показано, що означена проблема досі не отримала цілісного науково-методичного обґрунтування в умовах близькоспорідненого білінгвізму. На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел уточнено ключові поняття дослідження та концептуалізовано авторське розуміння іншомовної компетентності майбутнього філолога-полоніста як інтегративної професійно-особистісної якості, що виявляється у здатності фахівця здійснювати нормативну міжкультурну комунікацію польською мовою на основі інтегрованої системи лінгвістичних знань, комунікативних стратегій та розвиненої лінгвістичної рефлексії. Сутнісною ознакою цієї компетентності в умовах близькоспорідненого білінгвізму є готовність суб'єкта до реалізації свідомого самоконтролю, спрямованого на ідентифікацію та нівелювання негативного впливу міжмовної й цифрової інтерференції з метою забезпечення автентичності та стилістичної точності фахового мовлення.

Заслуговує на увагу компаративний аналіз освітньо-професійних програм підготовки філологів в Україні та Республіці Польщі, який засвідчив, що моделі підготовки полоністів репрезентують різні, проте взаємодоповнювальні концептуальні парадигми: польські університети формують фахівця як дослідника і носія нормативної традиції мови, тоді як українська система орієнтована на підготовку міжкультурного посередника та фахівця з іншомовної комунікації. Такий підхід надає дослідженню міжнародного виміру та уможливорює обґрунтування специфіки підготовки україномовних полоністів із урахуванням європейських освітніх практик. Обґрунтовано структурно-компонентну модель формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів, що охоплює мотиваційно-

ціннісний, когнітивно-лінгвістичний, комунікативно-діяльнісний та рефлексивно-регулятивний компоненти. На основі цієї моделі визначено систему критеріїв (мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивний), що перебувають у функціональній кореляції з відповідними структурними компонентами, та рівні сформованості іншомовної компетентності (високий, достатній, середній, елементарний), що в сукупності створює цілісну діагностичну базу дослідження. Встановлено, що зміст фахових дисциплін поєднує когнітивно-лінгвістичний (система мовних знань і норм), комунікативно-діяльнісний (практика міжкультурної взаємодії та перекладацької діяльності) та рефлексивно-регулятивний (мовленнєвий самоконтроль і подолання інтерференції) компоненти. Запропонована структура послідовно розкриває логіку професійного становлення філолога - від ціннісно-мотиваційних установок через систему фахових знань до практичної мовленнєвої діяльності, що перебуває під рефлексивним контролем.

Важливим здобутком дисертації є наукове обґрунтування трьох педагогічних умов формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів у процесі фахової підготовки: формування позитивної мотивації до вивчення польської мови шляхом занурення студентів у професійно орієнтоване та міжкультурне середовище; оновлення та вдосконалення змісту робочих програм на засадах практикоорієнтованого підходу з урахуванням специфіки близькоспорідненого білінгвізму й подолання міжмовної інтерференції; використання інноваційних форм, методів, прийомів і засобів навчання польської мови для активізації лінгвістичної рефлексії, розвитку мовленнєвого самоконтролю та нейтралізації негативного впливу міжмовної (у т.ч. цифрової) інтерференції. Результативність розробленої моделі та педагогічних умов підтверджено педагогічним експериментом, проведеним на базі шести закладів вищої освіти, який засвідчив виразну позитивну динаміку в експериментальній групі за визначеними критеріями; достовірність змін підтверджено методами математичної статистики.

Нові факти, одержані здобувачем. Оцінюючи наукові здобутки дисертаційного дослідження С. В. Войталюк, необхідно вказати на наукову новизну, яка полягає в отриманні нових науково обґрунтованих результатів дослідження. Дисертанткою **вперше** виокремлено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів у процесі фахової підготовки; **розроблено** модель формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів, що інтегрує цільовий, методологічний, змістово-організаційний і оціночно-

результативний блоки; **конкретизовано** компонентний склад іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів, критерії, показники та рівні її сформованості; **уточнено** сутність поняття «іншомовна компетентність філолога-полоніста», що має принципове значення для розбудови теоретичної бази дослідження в умовах близькоспорідненого білінгвізму; **удосконалено** змістове наповнення фахової підготовки майбутніх філологів-полоністів шляхом упровадження оновлених модулів фахових дисциплін і авторських вибіркового дисциплін («Орфографічний практикум з польської мови», «Практикум з корекції лексико-семантичної інтерференції»), а також інтеграції авторського комплексу корекційних вправ у структуру практичних курсів; **подальшого розвитку** набули теоретико-методичні й технологічні аспекти викладання польської мови як іноземної в українському освітньому просторі, зокрема в частині застосування цифрових платформ, автентичних медіаматеріалів, навчальних проєктів і моделювання професійно орієнтованих комунікативних ситуацій у процесі підготовки майбутніх філологів-полоністів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого С. В. Войталюк, і загалом не викликає сумніву. Дисертантка на високому науковому рівні коректно сформулювала категоріальний апарат, зокрема авторське визначення поняття «іншомовна компетентність філолога-полоніста», обґрунтувала вибір теми, визначила мету і завдання дослідження. Наукові положення, сформульовані в дисертації, є логічно послідовними, переконливими, характеризуються високим рівнем методологічного обґрунтування та всебічно висвітлюють досліджуване явище відповідно до мети наукового пошуку. Принагідно відзначимо вміння дисертантки узагальнювати й систематизувати експериментальний матеріал. Вражає фактологічна насиченість змісту дисертації, продуманість і вмотивованість представлення дослідницького апарату.

Висновки дисертації відповідають поставленим завданням: кожне з п'яти завдань знаходить своє відображення у відповідному висновку, що свідчить про внутрішню цілісність і завершеність дослідження. Апарат дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза) сформульований коректно; гіпотеза є конкретною та верифікованою - її перевірка здійснена через упровадження трьох педагогічних умов і підтверджена результатами формувального етапу експерименту.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження та його висновків зумовлені чітко визначеною методологічною стратегією

здійснення експериментального дослідження й обґрунтованими теоретико-методологічними та методичними положеннями. У роботі представлено наукові результати на всіх рівнях наукової новизни, що їх отримано у процесі наукового пошуку.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, а вірогідність результатів забезпечена репрезентативністю вибірки та підтверджена математично-статистичною інтерпретацією емпіричних даних.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовано концептуальні засади формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів в умовах близькоспорідненого білінгвізму; уточнено зміст поняття «іншомовна компетентність філолога-полоніста»; розроблено структурно-функціональну модель та обґрунтовано педагогічні умови досліджуваного процесу. Практичне значення аргументоване розробленням, апробацією та впровадженням навчально-методичного забезпечення: оновлено зміст обов'язкових дисциплін «Сучасна польська мова», «Практичний курс польської мови», «Теорія і практика перекладу», «Розмовний практикум з польської мови» шляхом інтеграції контрастивного аналізу мовних явищ, автентичних текстів і медіаматеріалів, а також авторського комплексу корекційних вправ, спрямованих на подолання міжмовної інтерференції; розроблено авторські вибіркові дисципліни «Орфографічний практикум з польської мови» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти) та «Практикум з корекції лексико-семантичної інтерференції» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), для яких створено електронні курси в модульному середовищі Хмельницького національного університету. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка №134 від 05.06.2025 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка №22/25 від 29.05.2025 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка №0324/03/1637 від 09.06.2025 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка №759 від 16.06.2025 р.) та Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка №20/19-1236-25 від 02.06.2025 р.).

Рекомендації щодо використання результатів та висновків дисертації. Одержані результати дисертаційного дослідження С. В. Войталюк мають вагоме практичне значення та можуть бути ефективно інтегровані в освітню практику, зокрема: в освітньому процесі закладів вищої освіти при підготовці філологів-полоністів та фахівців з інших близькоспоріднених

слов'янських мов; при розробці освітньо-професійних програм, робочих програм навчальних дисциплін та електронних курсів з польської мови як іноземної; у системі підвищення кваліфікації викладачів слов'янських мов; у подальших наукових дослідженнях проблем міжмовної інтерференції та формування іншомовної компетентності в умовах близькоспорідненого білінгвізму.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Обґрунтовано та логічно є структура дисертації, яка представлена анотаціями (українською та англійською мовами), вступом, трьома розділами, висновками до розділів, загальними висновками, списком використаних джерел (300 позицій, із них 95 – польською та англійською мовами) та 17 додатками. Загальний обсяг роботи становить 317 сторінок. Дисертація ілюстрована 12 таблицями та 7 рисунками (схемами, діаграмами).

У *вступі* чітко й аргументовано визначено актуальність дослідження, означено мету, об'єкт, предмет і завдання наукового пошуку, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У *першому розділі* здійснено теоретичне обґрунтування засад формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів; уточнено зміст ключових понять; розкрито структуру іншомовної компетентності; здійснено компаративний аналіз моделей фахової підготовки полоністів в Україні та Республіці Польща, що дозволив окреслити концептуальні домінанти обох освітніх систем та виявити їхні системні відмінності. Зазначений аналіз свідчить про глибоку обізнаність авторки з предметом дослідження та її здатність до порівняльно-типологічного осмислення різних освітніх парадигм.

У *другому розділі* обґрунтовано структурно-компонентну модель формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів як інтегративного особистісно-професійного утворення; визначено діагностичний інструментарій оцінювання рівнів її сформованості на основі системи критеріїв та показників; схарактеризовано рівні сформованості іншомовної компетентності; обґрунтовано комплекс педагогічних умов, що мають системний характер та забезпечують ефективність формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів. Слід відзначити ретельність, з якою дисертантка вибудовує кореляцію між компонентами моделі, критеріями та рівнями сформованості, що надає діагностичному інструментарію внутрішньої узгодженості.

У *третьому розділі* теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів; представлено результати педагогічного

експерименту, який засвідчив позитивну динаміку в експериментальній групі за всіма структурними компонентами іншомовної компетентності; достовірність результатів підтверджено критерієм χ^2 Пірсона. Заслугує на увагу системність організації експерименту та коректність інтерпретації одержаних даних.

Чітку логічну структурованість роботи забезпечують послідовні, логічні та обґрунтовані висновки й узагальнення. У *висновках* охарактеризовано результати дослідження, обґрунтовано їх значущість для розвитку філологічної освіти. Окреслено напрями подальшого розвитку досліджуваної проблематики. Відзначаємо, що у мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення, що підтверджує виважений підхід авторки до досліджуваної проблеми, обраний ракурс якої надає роботі наукової вагомості.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, висловимо окремі міркування, що видаються нам дискусійними й вимагають уточнень і пояснень:

1. Дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз моделей фахової підготовки полоністів в Україні та Республіці Польща, що є безумовним здобутком роботи. Водночас дискусійним видається обмеження компаративного аналізу лише українсько-польським контекстом. Зважаючи на те, що центральною проблемою дослідження є подолання міжмовної інтерференції в умовах близькоспорідненого білінгвізму, було б доцільно, на нашу думку, залучити до аналізу зарубіжний досвід викладання інших близькоспоріднених мовних пар (зокрема, чесько-словацької, сербсько-хорватської), що дозволило б виявити універсальні та специфічні закономірності формування іншомовної компетентності в умовах близькості мов і посилити загальний потенціал одержаних результатів.

2. Авторка обґрунтовує методологічну базу дослідження на перетині компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, когнітивного та контрастивного підходів. Разом із тим, з огляду на те, що рефлексивно-регулятивний компонент визначено як ключовий механізм подолання інтерференції, дискусійною видається відсутність серед базових методологічних підходів рефлексивного підходу як самостійної методологічної позиції. Рефлексивний підхід, який пронизує всю логіку дослідження (розвиток мовленнєвого самоконтролю, лінгвістичної рефлексії, самокорекції), на нашу думку, міг би бути виокремлений у методологічному блоці моделі, що посилює концептуальну цілісність роботи.

3. Експериментальна вибірка охоплює здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Певну дискусійність викликає те, що результати експерименту подано інтегровано, без диференціації за освітніми рівнями. Вважаємо за доцільне простежити, чи відрізняється динаміка формування іншомовної компетентності у бакалаврів і магістрів, зважаючи на різний рівень їхньої мовної підготовки та досвіду контакту з польською мовою.

4. Не можемо не відзначити, що у дисертації звернено увагу на актуальне явище цифрової інтерференції, пов'язаної з впливом алгоритмів машинного перекладу та штучного інтелекту на мовленнєву практику студентів. Це перспективний напрям, який заслуговує більш детального розкриття в подальших дослідженнях.

5. На наш погляд, авторський комплекс корекційних вправ та вибіркві дисципліни є безумовним практичним здобутком дисертації. Вважаємо, що робота лише виграла б від більш детального опису процедури валідації розробленого діагностичного інструментарію, зокрема авторської анкети для діагностики мотиваційно-ціннісного компонента (додаток А), що посилює базу доказову базу експериментальної частини дослідження.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і жодною мірою не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, виконаного С. В. Войталюк на належному науково-методичному рівні.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Основні положення, ідеї та результати дисертаційного дослідження викладено в 33 науково-методичних працях, із них 7 наукових статей (3 у співавторстві) у фахових виданнях України (усі входять до міжнародних наукометричних баз даних); 21 публікація – у збірниках матеріалів наукових конференцій; 5 методичних вказівок. Публікації достатньо повно відображають зміст та основні результати дисертаційного дослідження.

Висновок. Науково-теоретичний аналіз основних положень дисертації та опублікованих праць авторки дає підстави для висновку, що дисертаційна робота Войталюк Світлани Вікторівни «Формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів у процесі фахової підготовки» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано наукове завдання, яке полягає у виокремленні, теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів у процесі фахової підготовки та експериментальній перевірці їх ефективності, що має важливе значення для подальшого розвитку спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Дисертація є результатом самостійного дослідження авторки й не містить ознак фальсифікації, компіляції чи плагіату. Усі використані матеріали інших авторів супроводжуються належними бібліографічними посиланнями, що підтверджує дотримання принципів академічної доброчесності та коректність наукового цитування.

Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та іншим вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій.

Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка Войталюк Світлана Вікторівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
технічного спрямування
Національного університету
«Львівська політехніка»

Ганна ШАЙНЕР

Підпис Шайнер Г.І. засвідчено.
Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»
кандидат технічних наук, доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ